

Jan Jerzy KARPIŃSKI

ODLEW ŻEROWISK KOPALNEGO CHRZĄSZCZA Z RODZINY SCOLYTIDAE Z PIASKOWCA OLIGOMIOCEŃSKIEGO W OSIECZOWIE (DOLNY ŚLĄSK)

(z 1 tabl.)

W dostarczonym mi przez J. Bobrowską odłamku piaskowca, znalezionym w jednej z odkrywek w Osieczowie (okaz nr 400 w zbiorach Instytutu Geologicznego), jest bardzo wyraźnie utrwalona odbitka żerowiska chrząszcza z rodziny *Scolytidae*. Jest to odlew wewnętrznej strony płata kory drzewa iglastego.

Analiza całości oraz poszczególnych elementów żerowiska pozwala ustalić przynależność systematyczną chrząszcza do rodzaju stanowiącego odpowiednik współczesnego rodzaju *Ips* Degeer oraz do gatunku zbliżonego do współczesnego gatunku *I. duplicatus* Sahlb.

W literaturze cytowane są dotychczas znaleziska — głównie w skamieniałościach oraz w bursztynie — różnych gatunków chrząszczy z nadrodziny *Scolytoidea* zarówno rodziny kornikowatych (*Scolytidae*), jak i wyrzynnikowatych (*Platypodidae*). Są one reprezentowane przez następujące rodzaje: *Hylastites* (współczesny *Hylastes*), *Phloeosinities* (współczesny *Phloeosinus*), *Xylechinites* (współczesny *Xylechinus*), *Carphoborites* (współczesny *Carphoborus*), *Myelophilites* (współczesny *Myelophilus* = *Blastophagus*), *Taphrorychites* (współczesny *Taphrorychus*), odpowiedniki współczesnych rodzajów *Hylesinus*, *Hylurgops*, *Trypodendron*, *Platypus* i niektóre inne. Znane jest również znalezisko przedstawiciela współczesnego gatunku *Pityokteines*, według oznaczenia Ratzeburga (H.R. Goepfert 1841) zbliżonego do

gatunku współczesnego *P. curvidens* Germ. Charakterystyczny jest brak przedstawicieli gatunków z rodzajów odpowiadających współczesnym rodzajom *Pityophthorus*, *Pityogenes*, *Ips* i *Orthotomicus*. Oznaczenie jednego ze znalezisk jako gatunku *Dermestes (Ips) typographus* L. jest niepewne i wskazuje na przynależność chrząszcza do zgoła innej rodziny — *Nitidulidae* (S. Kéler 1929).

Nowe znalezisko z Osieczowa wypełnia lukę w stosunku do współczesnego rodzaju *Ips* Degeer i jest pierwszym znaleziskiem żerowiska przedstawiciela gatunku zbliżonego do współczesnego gatunku *I. duplicatus* Sahlb.

Na przynależność gatunkową wskazuje niezawodnie głębokość położenia żerowiska w kory drzewnej, kształt komory godowej, długość, szerokość oraz ilość chodników macierzystych, charakter i nieco falisty kształt tych chodników, charakter chodników larwalnych oraz inne elementy żerowiska, a w szczególności powtarzalność faktu jednostronnego zakładania nych jajowych w chodnikach macierzystych.

Nie udało się zidentyfikować z całą pewnością gatunku drzewa, w którym istniało żerowisko. Prawdopodobnie jest to jeden z gatunków drzew iglastych.

Rodzaj chrząszcza określam nazwą *Ipites*. Gatunek nazywam od nazwiska odkrywcy — J. Bobrowskiej — *I. bobrowskianus* mihi (prope *Ips duplicatus* Sahlb.).

LITERATURA

- Goeppert H. R., 1841 — Über die fossile Flora der Quadersandsteinformation in Schlesien. *Nova Acta Leopoldina*, v. XIX, p. 13. Dresden.
- Hagedorn M., 1907 — Fossile Borkenkäfer. *Deutsch. Ent. Z.*, 51. Dresden.
- Kéler S., 1927, 1929 — Fossile Borkenkäfer und Bemerkungen über die Phylogenie der Gruppe. *Pol. Pis. Ent.*, 6 — 1927, 8 — 1929. Lwów.
- Nunberg M., 1959 — Kopalny chrząszcz z rodzaju *Periominatus* Chap. (*Platypodidae*). *Ann. Musei Zool. Pol.*, t. XVIII, nr 8. Warszawa.
- Schedl K., 1947 — Borkenkäfer des baltischen Bernsteins. *Zentr. Gesam. Ent.*, 2. Linz.

Ян Ежи КАРПИНСКИ

ОТПЕЧАТОК СИСТЕМЫ ХОДОВ ИСКОПАЕМОГО ЖУКА ИЗ СЕМЕЙСТВА SCOLYTIDAE В ОЛИГОМИОЦЕНОВОМ ПЕСЧАНИКЕ ИЗ ОСЕЧОВА (НИЖНЯЯ СИЛЕЗИЯ)

(с 1 табл.)

В полученном от Я. Бобровской образце песчаника из обнажения в Осечове (экспонат № 400 в коллекции Геологического института), сохранился отчетливый отпечаток внутренней стороны куска коры хвойного дерева с системой ходов жука из семейства *Scolytidae*.

Анализ системы повреждения и ее элементов позволяет отнести ее к роду, являющемуся аналогом современного рода *Ips* Degeer, и к виду, близкому современному виду *I. duplicatus* Sahlb.

В литературе приводились находки различных видов жуков из надсемейства *Scolytoidea*, семейств *Scolytidae* и *Platypodidae*, в окаменелостях и в янтаре. Они представлены родами *Hylastites* (современный *Hylastes*), *Phloeosinities* (современный *Phloeosinus*), *Xylechinities* (современный *Xylechinus*), *Carphoborites* (современный *Carphoborus*), *Myelophilites* (современный *Myelophilus* = *Blastophagus*), *Taphrorychites* (современный *Taphrorychus*), аналогами современных родов *Hylesinus*, *Hylurgops*, *Trypodendron*, *Platypus* и др. Известна также находка представителя современного вида *Pityokteines*, по определению Ратцебурга (in Г. Р. Гепперт 1841), близкого к современному виду *P. curvidens* Germ. Характерно отсутствие представителей из родов, соответствующих совре-

менным родам *Pityophthorus*, *Pityogenes*, *Ips* и *Orthotomicus*. Отнесение одной из находок к виду *Dermestes (Ips) typographus* L. сомнительно и указывает скорее на принадлежность этого жука к семейству *Nitidulidae* (С. Келер, 1929).

Новая находка из Осечова заполняет пробел по отношению к современному роду *Ips* Degeer и является первой находкой системы ходов представителя вида, близкого к современному виду *I. duplicatus* Sahlb.

На его видовую принадлежность без сомнения указывают глубина расположения системы ходов в древесной коре, форма брачной камеры, длина, ширина и количество маточных ходов, тип и несколько волнообразная форма этих ходов, тип личиночных ходов и другие элементы этой системы, особенно многократность проявления одностороннего основывания яйцевых камер в маточных ходах.

Не удалось достоверно определить вида дерева, в которой находилась система ходов. По всей вероятности — это один из видов хвойных деревьев.

Автор определяет род жука названием *Ipites*. Виду присваивает название по фамилии первооткрывателя — Я. Бобровской — *I. bobrowskianus mihi* (prope *Ips duplicatus* Sahlb.).

Jan Jerzy KARPINSKI

CAST OF THE BROOD GALLERIES OF FOSSIL BEETLE
OF THE SCOLYTIDAE FAMILY FROM OLIGOCENE/MIOCENE SANDSTONE
AT OSIECZÓW (LOWER SILESIA)

(with 1 Pl.)

A sandstone fragment received from J. Bobrowska, found in one of the excavations made at Osieczów (specimen No 400 in the Collection of the Geological Institute) contains a very distinctly perpetuated cast of the brood galleries of a beetle of the *Scolytidae* family: the impression of the inner side of a piece of bark of a coniferous tree.

My analysis of this specimen and of the details of the brood galleries seems to indicate the systematic appurtenance of the beetle to a genus corresponding to the modern genus *Ips* Degeer and to a species resembling the modern species *I. duplicatus* Sahlb.

In literature there have hitherto been cited — mainly in fossils and in amber — findings of various species of beetles of the *Scolytoidea* superfamily, both of the *Scolytidae* and the *Platypodidae* families. They are represented by the following genera: *Hylastites* (the modern *Hylastes*), *Phloeosinites* (the modern *Phloeosinus*), *Xylechinites* (the modern *Xylechinus*), *Carphoborites* (the modern *Carphoborus*), *Myelophilites* (the modern *Myelophilus* = *Blastophagus*), *Taphrorychites* (the modern *Taphrorychus*), correspondents to the modern genera *Hylesinus*, *Hylurgops*, *Trypodendron*, *Platypus*, and a few more. Also well known is the finding of a representative of the modern *Pityokteines* species which, according to Ratzeburg's identification (in H. R. Goepfert 1841), bears resemblance to the modern species *P. curvidens*

Germ. Worthy of note is the absence of representatives of species from genera corresponding to the modern genera *Pityophthorus*, *Pityogenes*, *Ips* and *Orthotomicus*. Identification of one of these findings as species *Dermestes* (*Ips*) *typographus* L. seems to be dubious and implies this beetle rather to belong to an outright different family, the *Nitidulidae* (S. Kéler 1929).

The new Osieczów finding fills the gap with regard to the modern genus *Ips* Degeer and is the first finding of brood galleries of a representative of a genus resembling the modern genus *I. duplicatus* Sahlb.

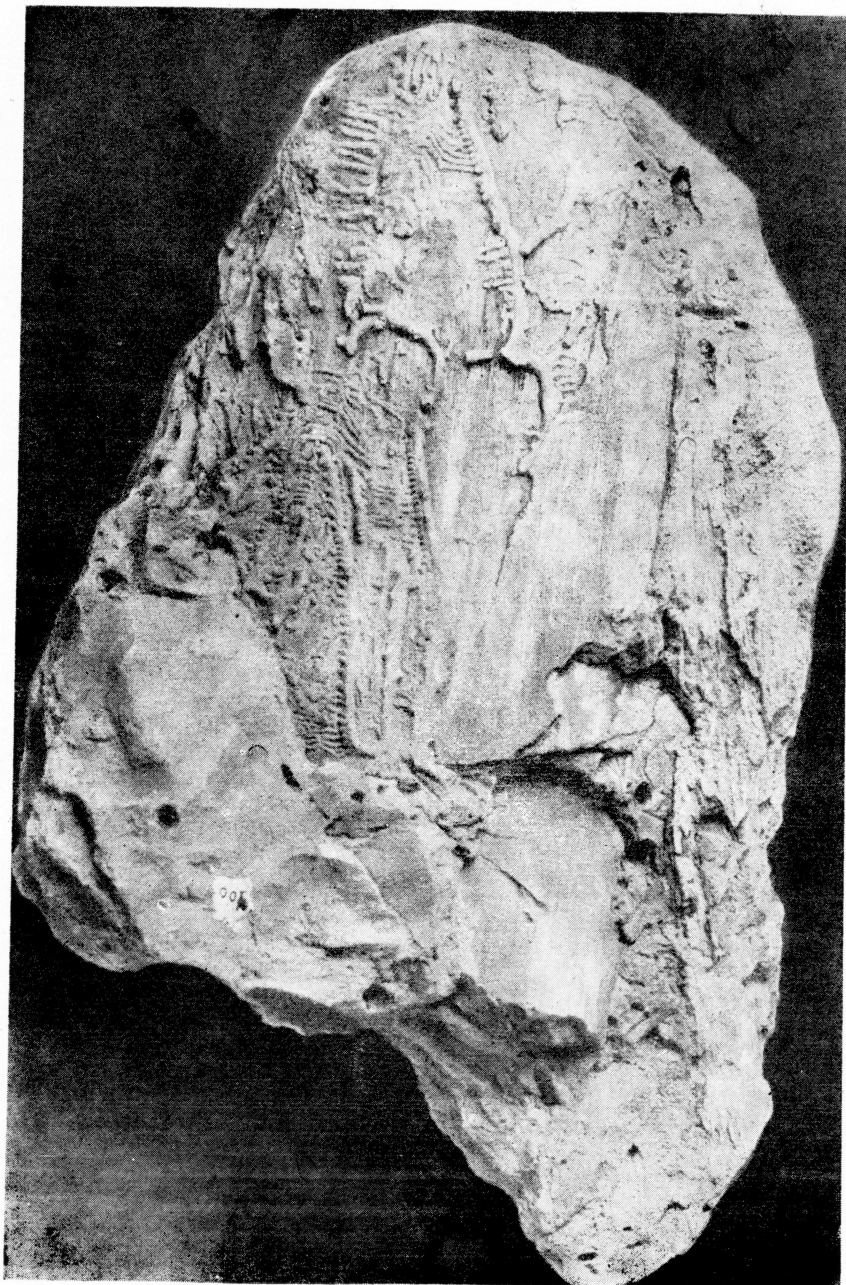
This specific appurtenance is irrefutably indicated by the deep position of the brood galleries in the tree bark, the shape of the pairing chamber, the length, width and number of egg tunnels the character and the slightly wavy pattern of these tunnels the character of the tunnels of the larvae as well as other elements of the brood galleries, especially the repeatedly observed onesided arrangement of egg niches in the egg tunnels.

It proved impossible to identify beyond any doubt the kind of tree serving as brood galleries. Presumably it is one of the species of coniferous trees.

The genus of the beetle I define with the name *Ipites*. From the name of its discoverer, J. Bobrowska, I call the species *I. bobrowskianus mihi* (prope *Ips duplicatus* Sahlb.).

TABLICA I

Fig. 1. Odlew żerowisk kopalnego chrząszcza z rodziny *Scolytidae*
Отпечаток системы ходов ископаемого жука из семейства *Scolytidae*
Cast of the Brood Galleries of Fossil Beetle of the *Scolytidae* Family

1

Jan Jerzy Karpiński — Odlew żerowisk kopalnego chrząszcza z rodziny *Scolytidae* z piaskowca oligomiocenińskiego w Osieczowie (Dolny Śląsk)